משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר זרעים

תוספות רבי עקיבא איגר
על משנה דמאי

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה דמאי

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-דמאי/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 5
משנה ג 6
משנה ד 6
פרק ב 6
משנה ב 6
משנה ג 7
משנה ד 7
משנה ה 7
פרק ג 7
משנה א 7
משנה ב 8
משנה ד 8
משנה ה 9
פרק ד 10
משנה א 10
משנה ג 11
משנה ד 12
משנה ה 12
משנה ו 12
פרק ה 13
משנה א 13
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 14
משנה ו 15
משנה ח 15
משנה ט 15
משנה י 15
משנה יא 16
פרק ו 16
משנה ב 16
משנה ד 17
משנה ז 17
משנה ח 17
משנה י 17
פרק ז 18
משנה א 18
משנה ב 18
משנה ג 19
משנה ד 19
משנה ו 20
משנה ז 20

פרק א

משנה א

[אות א] **בהרע"ב ד"ה הקלין כו'. ואית בהו תרי ספיקי.** וכ"כ הרמב"ם בפי'. ומינה משמע דבודאי חייב לעשר והוא כדעת ר"ל בירושלמי. אבל ר"י חולק התם דאף בודאי פטור והובא בהרא"ש ועיין בהרמב"ם בחיבורו (פי"ג ה"א מהל' מ"ע) חזר בו וסיים שם ואפילו אמר לו ע"ה שאינם מעושרים. ועיי"ש בכ"מ דהטעם דפסק כר"י. ומסוגיא דברכות (דף מ) מבואר דסתמא דהש"ס כר"ל עיי"ש:

[אות ב] **שם בא"ד לפי שהיא במיתה.** עי' לקמן (רפ"ד) בהרע"ב:

[אות ג] **בא"ד שהאוכל טבל שלא הורמו.** לשון זה אינו מובן. דגם בטבל למעשר ראשון ולעני חייב מיתה. אלא כיון דקרא שם יצא מידי טבל וא"צ להפריש אבל תרומת מעשר צריך להפריש אף דבקריאת שם נפיק מידי טבל. והי"ל להר"ב לכתוב דהאוכל תרומה חייב מיתה:

[אות ה] **בתוי"ט ד"ה הדמאי. יהא חייב להפרישו ולמכרו ללוים.** עי' בתוס' יומא (דף ט ע"א) דכתב אההיא מתני' דלקמן (פ"ז מ"ה) זה שעשיתי עשוי תרומת מעשר עליו ומעשר ב' בצפונו וז"ל ושותה הכל אפילו אותם התשעה שהם מעשר למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים. ולר"מ דאמר אסור לזרים אם הוא לוי שותהו. הרי דס"ל לתו' דבאמת לר"מ מעשר ראשון של דמאי אסור לזרים. ועיין בתוי"ט (פ"ד מ"ו) דמכשירין:

[אות ו] **בא"ד תקינו רבנן שיתננה לכהנים.** ובסוטה (דף מח ע"א) פירש"י הטעם דל"א שימכור תרומת מעשר לכהן דחיישי' דלמא משהי גביה ואכיל ליה אבל מעשר ראשון ומעשר שני מותר לזרים ע"ש. ובטור יו"ד (סי' שלא) כתב דמוכרה לכהן. ונראה לענ"ד ראיה דתקנת חז"ל היה שיתן לכהן ולא למכור מסוגיא דבב"ק (דף קטו ע"ב) דמוקי התם ברייתא דעשר חביות של טבל טמא כר' נחמיה ובשל דמאי. ובסיפא קתני ובשמן לא יעשה כן מפני הפסד כהן. ואם איתא דבדמאי יכול למכור לכהן וליטול דמים מאי הפסד כהן שייך בזה. אלא ע"כ דצריך ליתן בחנם. גם מסוגיא דסוכה (דף לה ע"ב) דאמרינן דטעמא דב"ה דיצא באתרוג דמאי משום דאי בעי מפקיר לנכסיה ולב"ש דאין מאכילין לעניים דמאי באמת אינו יוצא באתרוג דמאי ע"ש. ולשיטת התוס' שם ד"ה אתיא לחם לחם דטבל לא מקרי לכם היינו משום שותפות דיש לכהן חלק בו ע"ש. וכיון דחזינן דבדמאי אינו יוצא לב"ש וגם לב"ה רק מדין אי בעי מפקיר לנכסיה מוכח דגם בדמאי יש לכהן חלק בו. הרי מוכח דא"י למוכרו כהן. ועי' מ"ש בגליון במסכתין (פ"ג מ"א). ועיין (רפ"ב) דערלה מ"ש על הגליון שם:

[אות ד] **ברע"ב ד"ה ונובלות. קודם בישולן**. בסוגיא דברכות פרכינן עלה דמאי היא דלא הא ודאי בעי עשורי ואמאי הא הפקר נינהו ומשני דמיירי שעשאן גורן ע"ש:

[אות ז] **בתי"ט ד"ה וביהודה כו'. ולמעוטי דהפקר**. לפמ"ש הר"ב בטעמא דמתניתין דהכא דהוי ס"ס ספק מן ההפקר וספק שמא נתעשרו. דמשמע דבודאי חייב לעשר וכדעת ר"ל בירושלמי וסתמא דסוגיא דידן ברכות (דף מ) ג"כ משמע כן הרי דלא הוי ודאי הפקר מש"ה חייב בפאה. ואף לר"י בירוש' דאף בודאי פטור וכן פסק הרמב"ם (פ"ג ה"א מהל' מ"ע) מ"מ הא הטעם דחזקתן מן ההפקר אבל פשיטא דמשכחת לה בידוע שלא הפקירן הבעלים. וי"ל דמזה מיירי מתני' דפאה:

[אות ח] **בא"ד דלא נחית לחלק בין הארצות**. לפמ"ש הרע"ב דטעמא דמתני' משום ספק דמשמע דבודאי חייב לעשר. א"כ הרי דלא הוי ודאי הפקר מש"ה חייב בפאה ואף לדעת הרמב"ם הנ"ל מ"מ הטעם דחזקתן מן ההפקר אבל פשיטא דמשכחת לה בידוע שלא הפקירן בעליהן. וי"ל דמזה מיירי מתני' דפאה: [דברים הללו כבר נזכרו באות ז'].

[אות ח] **בתוס' חדשים ד"ה דמאי. הא ר"מ חייש למיעוטא**. עי' בתוס' יבמות (דף קיט ע"א) ד"ה מחוורתא דלר"מ דחייש למעוטא היכי משכחת להו דמאי כו' ומיהו אי לא חייש ר"מ למעוטי רק מדרבנן כו'. ובחידושי ליבמות הקשיתי הא סמוך מיעוטא לחזקה ע"כ דהוי דאורייתא לר"מ כמבואר בסוגיא דקדושין (דף פ) גבי תינוק שנמצא בצד העיסה דאפילו להקל אמרינן סמוך מעוטא לחזקה והוי פלגא ופלגא. א"כ עדיין יקשה על כל דמאי הא מדינא אסור דסמוך מיעוטא לחזקת טבל:

[אות ט] **תוס' חדשים ד"ה והחומץ שביהודה וכו'. דחששו משום שאר טומאות וכו'**. וכ"כ המאירי למגילה בדף ט' ע"ב אההיא דאמרי' שם אההיא עובדא דיוסף בן אולם הצפורי שם. ובתוס' ישנים יומא (דף כא) כתבו דאיכא בירושלמי מעשה ואירע קרי לכה"ג ונכנס יוסף בן אולם. ועיי"ש:

משנה ב

[אות י] **ומאבדין את מעוטו**. להרמב"ם פחות מכגרוגרות ולהראב"ד כגרוגרת. ותליא בחילוף נוסחאות בירושלמי:

[אות יא] **בהרע"ב ד"ה ונכנס. שהמחיצות קולטות כו' ובדמאי לא גזר**. דמחיצה קולטת רק דרבנן כדאיתא בב"מ (דף נג) ובדמאי ל"ג. הר"ש. והיינו דוקא בטבל של דמאי אבל אם קרא שם למע"ש ונכנס לירושלים אינו נפדה. עי' לקמן (פ"ג מ"ו דמעשר שני) ובהרע"ב שם ובמ"ש שם על הגליון:

[אות יב] **בתוי"ט ד"ה כסף. דאפי' ודאי מדוחק שרי** והרא"ש כתב דבאמת כסף על כסף שרי בדמאי דוקא מדוחק. וכסף על נחשת אפי' שלא מדוחק ונחתי' חד דרגא:

[אות יג] **בתוי"ט ד"ה ובלבד. כתב הר"ב דלא גרס ליה.** ובלח"מ כתב לפרש דה"ק מחליף כסף על נחושת ואותו נחושת גם על הפירות. אך לא שיקיים כן אלא יחזור ויפדה הפירות על הכסף. דאילו בודאי תני מחללים כסף על נחשת מדוחק ולא שיקיים כן אלא חוזר ומחללן על כסף והכא שרי אפילו שלא מדוחק ואפילו על הפירות אך שלא יקיים כן אלא יחזור ויפדה על כסף. וחכמים פליגי וס"ל דלא התירו לו לפדות הפירות. או דחכמים ס"ל דא"צ לפדות הפירות ויוכל להעלותן כך לירושלים ע"ש:

משנה ג

[אות יד] **ושירי המנחות פטורים מן הדמאי.** קשה לי אמאי שייר תוס' בכורים. דפטור מדמאי כדאי' סוף מסכת בכורים:

[אות טו] **בר"ב ד"ה מכזיב. הלכך מכזיב ולהלן.** וכזיב עצמו כלחוץ ירושלמי:

[אות טז] **בתוי"ט ד"ה שמן ערב. לשון הר"ש דעיקרו.** התי"ט קיצר בהעתקתו. דמלשון זה משמע דטעמא דשמן ערב פטור כיון דאין עיקרו לאכילה אבל באמת מבואר בהר"ש דהטעם כיון דמעורב עם בשמים הוי תערובות דמאי דל"ג. אלא הא דלא הוכיחו בסוגיא דפ"ק דחולין ממשנתינו זו דל"ג בתערובות דמאי. היינו י"ל דהכא קיל יותר. כיון דעיקרו למשיחה וי"ל דבעומד לאכילה חמור יותר ואפילו בתערובות דמאי גזרו אבל לפי האמת דמסקינן בחולין דתערובות דמאי לא גזרו אין חילוק בין עיקרו למשיחה או לא. אמנם הרמב"ם (פי"ג הט"ז מה' מעשר) כתב שמן ערב פטור מדמאי שאין חזקתו לאכילה עכ"ל:

משנה ד

[אות יז] **בתוי"ט ד"ה חייב. וסיכה כשתיה.** וכת' הרא"ש וק"ל דהאי סיכה לאו לתענוג וגבי יה"כ ל"א סיכה כשתיה רק בסיכה לתענוג אבל מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש וסיכה דהכא לאו לתענוג אלא לצורך מלאכה ושמא להנאת עצמו צריך שלא תזיק לו האריגה עכ"ל:

פרק ב

משנה ב

[אות יח] **אצל ע"ה.** וצריך לקבל עליו דברי חברות ברבים [דהיינו ג' חברים כדאיתא (בבכורות דף ל ע"ב)] וכשיבואו עדים נאמנים שיקבל דברים אלו ברבים ושהוא רגיל

בהם תמיד ה"ז נאמן על פירותיו לומר מעושרים הם. הרמב"ם: [א"ה כבר הקדימו התוי"ט והעתיק דברי הרמב"ם אלו בד"ה מעשר]:

משנה ג

[אות יט] **בתי"ט ד"ה ואינו מתארח. ואפילו עישר**. א"נ י"ל דאינו מתארח אצל מי שאינו חבר דבגדיו בחזקת טמא ומ"מ הוא נאמן. וכיון דאינו חבר לטהרה קוראו בשם ע"ה:

משנה ד

[אות כ] **במדה גסה רשאין למכור כו'**. בפשוטו נראה דנחתום שמשפיע במדה גסה א"צ להפריש תרומת מעשר דבדמאי הקילו. אבל לענין חלה דאצל הנחתום נתחייב והוי ודאי טבל לחלה לא מהני מדה גסה. ואולם מדברי הירושלמי שהעתקתי לקמן (רפ"ה) מבואר דאף לענין חלה כן דאם הוא משפיע בגסה דא"צ להפריש חלה וצ"ע:

משנה ה

[אות כא] **אכסרה פטור**. תיבה זו מצינו ג"כ במע"ש (פ"ד מ"ב):

[אות כב] **בהרע"ב ד"ה אכסרה. ואין הלכה כר"י**. והראב"ד ז"ל בהשגות כתב לא ראינו מחלוקת על ר"י בזה:

פרק ג

משנה א

[אות כג] **בר"ב ד"ה מאכילין כו'. אפילו הן חברים**. בירושל' איתא א"ר יונה מתני' בעניים חברים כו' ריא"ב בעניי ע"ה כו' ופירש הר"ש דר' יונה מוקי מתני' דוקא בעניי חברים הוא דנותן להם ומודיעם שאינו מעושר אבל לע"ה לא ור"י מוקי לה אף בעניי ע"ה. והרע"ב דנקט אפילו הן חברים משמע דמתני' אינו בדוקא רק בחברים והיינו כר"י והא דנקט בלישנא אפילו הן חברים והא עניים ע"ה הוי רבותא יותר. היינו אף דעניים חברים רק ברצו לתקן מתקנים אבל אינם מחוייבים לתקן ולאפוקי ממ"ש הרא"ש בפירושו דר"י מוקי דוקא בעניי ע"ה אבל חברים מחוייבים הם לעשר. והא דלא נקט הרע"ב בהיפך אפילו עניי ע"ה. היינו דבאמת זהו ליכא חידושא כ"כ דאף אי מתני' מיירי בחברים כיון דאינן מחוייבים לעשר מה"ת יהא אסור להאכיל לע"ה וכדהקשה הר"ש באמת על ר' יונה והניח בקושיא:

[אות כד] **בר"ב ד"ה ואת האכסנאי. חיל של מלך ישראל**. ותוס' ברכות (דף מ"ז) כתבו וא"נ באכסנאי של עובד כוכבים שהטיל עליהם המלך. ומ"מ דוקא דמאי אבל ודאי לא דא"כ פורע חובו בממונו של כהן (וזהו לדעת הפוסקים הובאו בתוי"ט במסכתין (פ"א

מ"א) דתקנת חז"ל בדמאי ליתן התרומה לכהן ולא למכרה דאילו להסוברים דרשאי למכרה לכהן אמאי ס"ל לב"ש דאין מאכילין אכסנאי דמאי הא בדמאי ל"ש דפורע חובו בממונו של כהן כיון דרשאי ליטול דמים מכהן) ובעירובין (דף י"ז) כתבו דאיצטריך לאשמעינן דמאכילין אכסנאי עובדי כוכבים דמאי דטבל אסור בהנאה ובדמאי הקילו:

[אות כה] **בתו"ח ד"ה והרוצה. יש להקשות על זה.** לא ידעתי מה קשיא ליה הא התוי"ט נזהר והעתיק לשון הרמב"ם ונפל לכל אחד מהם חלק טוב וכו' היינו לפרש שלא נטעה בלשון הרע"ב דתליה הכל אם אוכל אצל בעה"ב או לא אלא דתליה באם אוכל כפי השיעור העני שאוכל [אצל] בעה"ב או שהגיע לידו יותר וע"ז כתב התוי"ט והלכך ל"ק וכו' היינו דבפשוטו היה קשה מההיא דעירובין אבל ללשון הרמב"ם הנ"ל ניחא. ומ"ש הגאון זצ"ל לתרץ דלישנא דמאכילין לרבותא דב"ש נקט. לענ"ד אינו. דלקשי דליתני רבותא לב"ה דאפילו אוכלים דהוי כחא דהתירא. וגם ב"ש במקום ב"ה אינה משנה ועיין ריש ביצה:

משנה ב

[אות כו] **בתוי"ט ד"ה לא ישליך. דהיינו דקה.** והרא"ש כתב וז"ל ולא ידענא מה צורך לטעם זה הא מה דאמרינן לעיל דמוכר במדה גסה פטור מלעשר דמאי היינו במוכר לחבר. לפי שיודע שפטרו חכמים למוכר ויעשר הוא. אבל במוכר לע"ה בכל ענין חייב לעשר. וה"נ חייב לעשר משום ע"ה שימצאם עכ"ל. ואולי י"ל דהירושל' בא ליתן טעם אף בעיר שרובם חברים ותולין שאחד מהרוב ימצאם דאפ"ה חייב משום מדה דקה. ועדיין אין זה מספיק דהא החבר יכול לתלות שנפל מהרוב דהיינו מהחבר וקיימא אחזקה דחבר אינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן עי' פ"ק דפסחים (דף ט') דעכ"פ יכול לאכול עראי דהוי ספק וספק דשמא הכניסה במוץ וא"כ יהיה מכשול. שהחבר המוצא יאכל עראי בלא מעשר:

[אות כז] **בתוי"ט ד"ה עד שיעשר. לאו דוקא.** ובתוס' חדשים הקשה מסוגיא דב"ב (דף פ"ז) דפריך ממתני' משך ולא מדד וממתני' בהמה דקה במשיכה ולא אמר דמשך לאו דקה. ולק"מ דהתם דעסיק בדינא דקני' הו"ל לתנא לדקדק ולמתני הגבהה. אבל הכא דלא עסיק בדינא דקנין אלא דעסיק לומר דכל כמה דלא קנה יכול להחזיר בלי עישור לא חש התנא לדקדק בלישנא:

משנה ד

[אות כח] **ברע"ב ד"ה אצל העובד כוכבים. ופירות של עובד כוכבים פטורין מן המעשר.** וכ"כ הרמב"ם והראב"ד בהשגות מפרש כפירותיו דחייב לעשר ודאי דודאי אחלפינהו

בפירותיו דחייבין מדרבנן [משום בעלי כיסין כדאי' במנחות (דף ס"ו)] ור"ש סבר דמאי דהוי רק ספק אם אחלפינהו. ולזה פריך בירושלמי דמ"ש ברישא דהוא דמאי ומשני כאן קופה בקופה וכאן פירות בפירות. ר"ל דרישא מיירי בקופה ומתירא שמא אינו מכוין למלאות המדה. משום הכי ליכא ודאי דאחלפינהו. ובהרא"ש רצה ג"כ לפרש כן ודחה דמה"ת הוי ודאי דאחלפינהו. ואמאי ל"א המע"ה ולזה מפרש כפירותיו היינו כפי הפירות שיש לעובד כוכבים כגון שהפקיד אצלו ב' קופות ויש לעובד כוכבים ב' קופות שניהם דמאי ואם אין לעובד כוכבים אלא קופה א' קופה א' דמאי וקופה א' ודאי מתוקן. וכתב לפרש בזה דברי הירושלמי הנ"ל עי"ש. ותמוה לי מאד על הרמב"ם והרא"ש והרע"ב. הלא סוגיא ערוכה פ"א דבכורות (דף י"א) דקאמר על מתני' דהכא א"ר אליעזר להפריש כ"ע ל"פ כו' ליתנם לכהן דת"ק ס' ודאי אחלפינהו ובעי ליתנם לכהן ור"ש סבר דמאי הרי מפורש כהראב"ד דכפירותיו היינו דחייב לעשר ודאי וצע"ג:

[אות כט] **בא"ד נתחלפה קופה זו בקופות אחרות של ישראל**. והראב"ד בהשגות הקשה הא הוי ס"ס ספק לא אחלפינהו וספק שמא אותם פירות מעושרים מבעליהם. והכ"מ תי' דמאחר דקי"ל דרוב ע"ה מעשרין ואפ"ה אחמור בהו רבנן לחוש למיעוטא אחמור בהו ג"כ לחוש לס"ס. ויש לעיין לר"ל בירושלמי בריש מסכתין ובשיטה זו אצל הרע"ב שם דהקלין שבדמאי השיתין וכו' הוא מטעם ס"ס הרי דבדמאי מהני ס"ס. ויש לחלק דכי היכי דהרוב דהוי עכ"פ תחלה חיוב מעשר אלא דרוב מעשרים ואחמור בהו רבנן ה"נ אם הס"ס הוא כה"ג דלכל צד היו פירות האלו מחוייבים בודאי במעשר אלא דב' הספיקות אם הם מעושרים. אבל בההיא דהקלין שבדמאי דיש בהם חד צד דלא נתחייבו במעשר שהם הפקר בזה מקילין. אח"ז בא לידי ספר שער המלך ומצאתי שכוונתי בזה לדעתו הגדולה (בהל' י"ט פ"א ה"ב ע"ש) ומ"מ עדיין קשה כיון דהרמב"ם והרע"ב כתבו דכפירותיו היינו דפירות עובד כוכבים פטור ממעשר. א"כ בטוחן עובד כוכבים הוי ס"ס. ספק לא החליפן וספק החליפן בשל עובד כוכבים דהא פשיטא דעובד כוכבים ג"כ באים לטוחן לטחון והוי ס"ס מעלי':

משנה ה

[אות ל] **ואת שהוא נוטל**. והא דאינו חושש לשביעית היינו דמיירי שהוא רחוק משביעית כגון רביעית וחמישית בזה אין חוששים שנשתיירו להם פירות שביעית אבל בקרוב לשביעית באמת חוששין. רשב"א פ"ק דחולין (דף ו') בשם רבינו שמואל. והא דקתני במתני' דבסמוך מודה ר"י בנותן לחמותו שביעית צ"ל רבותא נקט אפילו בנותן בשביעית ומכ"ש בקרוב לשביעית. או דשביעית היינו בזמן קרוב דיש לחוש לשביעית.

אולם ברמב"ם (פ"א הי"ב מה' מעשר) משמע להדיא דדוקא בשנת שמיטה ממש אסור והרשב"א שם בשם הרמב"ן כתב דע"ה אינו חשוד כלל על שביעית והא דתני במתני' הקדום בחזקתן למעשרות ולשביעית לצדדין קתני דלשביעית קאי אכותי עיי"ש. וכ"כ התוספות כתובות (דף כ"ד ע"א) בשם ר"ת וכתבו עוד א"נ התם בודאי חשוד איירי. ועי' מה שאכתוב בגליון (פ"ה מ"ט דשביעית):

[אות לא] **בתוי"ט ד"ה אר"י. ולא משום מעשרות.** לפ"ז לישנא דמודה ר"י כפשטיה דמודה לרבנן דסברי דחמותו כשכנתו ואינה חשודה להחליף מודה להו ר"י לענין שביעית דאינה חשודה להחליף. אבל הרמב"ם בפי' מפרש דדינא דר"י מעשר את שהוא נוטל בא לחלוק על ר' יוסי דאמר א"א אחראין לרמאין ועלה קאמר דמודה ר"י בנותן לחמותו פירות של שביעית דאין לו לחוש שתאכיל לאנשי ביתה פירות שביעית שלא בקדושת שביעית. דחמירא להו שביעית:

[אות לב] **בתוי"ט סד"ה אר"י. בספ"ד דבכורות.** אינו מובן דהתם לא נזכר כלל מענין חשודה להחליף. והתם מיירי רק בלקנות מהם אבל לא בנותן להם:

פרק ד

משנה א

[אות לג] **הלוקח פירות ממי שאינו נאמן.** בפשוטו נראה דהך קולא דשאלה בשבת הקילו רק בע"ה אבל לא בחשוד ממש על המעשרות [ועי' בפ"י בחידושי כתובות (דף כד) ושם תמצא דדעתו דאף בחשוד סמכינן אהך קולא עיי"ש]:

[אות לד] **בתי"ט ד"ה מוצאי שבת וכו'. והאמינוהו אלא לצורך אותו שבת וכו'.** קשה לי אמאי נסמוך ע"ז להתיר האכילה דיש חשש טבל דבמיתה נתיר להפריש בשבת דהוי רק שבות ולסמוך על הרוב ועל שאילתו שכבר הוא מתוקן ואין בקריאת שמו משום מתקן. ואפשר דחיישינן שמא יאמרו דמפרישין דמאי בשבת. אבל במה שאוכל ליכא חשש דיאמרו דקמו רבנן במלתא וידעו שזה היה מעושר. וכעין זה כתבו התוס' ביבמות (דף כ"ד ע"א ד"ה וספק):

[אות לו] **בתוי"ט ד"ה אמר לו אחד. כסתם דספ"ד דבכורות.** בספר תפארת למשה (יו"ד סימן קי"ט) כתב דאינו מוכרח די"ל דאותו האחר אומר רק ששמע מפי המוכר שמעושרים הן ומש"ה קתני לא מצאו דאילו מצאו צריך שישאל למוכר עצמו כיון דאותו אחר א"י רק מפי מוכר עיי"ש. ובספר מחנה אפרים (בהל' עדות סי' י"ב) כתב לתרץ דנהי דחשוד נאמן על אחרים מ"מ אין ע"א נאמן במידי דאתחזק איסורא כל כמה דאין בידו

לתקן כדמוכח בהאשה רבה אלא דבדמאי הקילו גבי שבת. ומה שכתב הרמב"ם החשוד על הדבר מעיד על של אחרים מיירי באחר עמו עכ"ל. ולענ"ד הא בפרק האשה רבה הוא איבעיא דלא אפשיטא אם ע"א נאמן באתחזק איסורא ולפשוט ממתני' דהכא דא"נ גם אינו ברור דמקרי הכא אתחזק איסורא כיון דרוב ע"ה מעשרין אלא דחששו חז"ל משום דהוי מיעוט דשכיח עכ"פ הרוב מסלק לחזקה ועיין:

[אות לה] **בתו"ח ד"ה מוצאי שבת וכו'. רק לכבוד שבת הקילו וכו' שצריך להפריש על הכל וכו'**. לפ"ז קשה על מ"ש הרמב"ם דבה"ש דמ"ש יוכל לאכול ממנו כמ"ש התי"ט והא בזה ליכא צורך שבת דהא יכול להפריש עתה בבה"ש כדקתני במתני' (ספ"ב דשבת) דספק חשיכה מעשרין את הדמאי ופשוטו אף בבה"ש דמוצאי שבת וכמ"ש בתוס' חדשים שם. והארכתי בזה בתשובה בעזה"י. גם קשה אמאי ביו"ט ב' אוכלין על פיו ואמאי א"י לעשר מס"ס. ספק דשמא מעושר כבר. וס' שמא הוא חול. כן דעת המחבר (סי' שצ"ז) דספק מוכן ביו"ט ב' כשר. ומה"ט יש לעיין במה דפסק הרמב"ם פי"ב ה"ב מהל' מעשר דאם שאלו ביו"ט א' אוכל על פיו ביו"ט ב' והוא מהירושלמי דאף דב' קדושות הן מ"מ לא נראה לעשר בינתים ואמאי לא נראה לעשר ביו"ט ב' מטעם ס"ס. וצ"ע בכל זה ואין כאן מקום לקבל ארוך:

משנה ג

[אות לז] **לקרות שם למ"ע**. אמרינן בגמ' מכות (דף יז) טעמא דר"א דע"ה מפריש מ"ע דממונא הוא [ותי' דידיה שבתוי"ט ט"ס] ופי' רש"י דר"ל מדאין בו איסור אכילה אלא גזל ואיהו אגזל עניים לא חש עכ"ל. ולתוס' יומא (דף נה ע"ב) אף דע"ה לא חשיד אגזל הכא לא חשיב ליה גזל מדהוא ממון שאין לו תובעים. ועוד כל כמה דלא הופרש לא חשיב ליה גזל עכ"ל. ולפי תירוצם ב' קשה מהכא דנימא אדרבה מה"ט אינו מפריש מ"ע שלא יהא גזל. ואולי י"ל דהתוס' ס"ל בפירוש סוגי' דמכות כנדרים (דף פד ע"ב) דטעמא דר"א דלא נחשד על מ"ע. דאילו בעי מפקיר נכסיה והוי עני ושקיל ליה ולית ליה פסידא. וזה פי' דממונא הוא ר"ל שבידו להפקיר נכסיו. אלא טעמא דרבנן שנויה במכות. דבנדרים אמרי' דטעמייהו דמירתת להפקיר דלמא זכי ביה אחרינא ובמכות אמרינן דטעמא דרבנן דטריחא ליה מלתא. ובסוגי' דנדרים תמיה לי הא ע"י הפקר לא חזי ליה דהא לא תלקט להזהיר העני על שלו ועי' תי"ט (פאה פ"ה מ"ג) א"כ הדר הו"ל גזל. ואף אם נדחוק דע"ה לא ס"ל דרשא דלא תלקט. מ"מ עכ"פ הו"ל להש"ס לומר דה"ט דרבנן דס"ל דנחשדו וצ"ע:

[אות לח] **בתוי"ט ד"ה אין [אדם] צריך. מ"ס לא נחשדו**. קשה לי למ"ש התוס' יומא (דף נה) עלה דהלוקח יין מבין הכותים וז"ל אע"ג שאין חשודים על הגזל עמי הארץ נמי אין חשודים על הגזל ואפ"ה חשידי על המעשרות דלא חשיב להו גזל כיון דהוא ממון שאין לו תובעים ועוד כל כמה דלא הופרש לא חשיב להו גזל עכ"ל ולפי תי' הב' איך אמרינן דלא נחשדו על מעשר עני כיון דממונא הוא. וכן חכמים ס"ל רק משום דטריחא להו. הא כיון דלא רוצים לגזול אלא כמה דלא הופרש ל"ח להו גזל. א"כ מה"ט לא מפרשו דאם יפרשו יצטרכו ליתן לעניים שלא יהיה בידם גזל וצ"ע:

משנה ד

[אות לט] **בהרע"ב ד"ה מי שקרא שם וכו'. אבל תרומת מעשר של ודאי וכו'**. קשה לי דהא מצי למנקט בלוי שקרא שם לתרומת מעשר דלא יטלם בשבת. ובפשוטו היה נראה דנקט לדמאי לרבותא דאף דרוב ע"ה מעשרין ס"ד דלא ניחוש בזה לאיסור נתינה לכהן בשבת:

[אות מ] **בהרע"ב ד"ה לא יטלם. הו"ל כמאכיל כו'**. מזה נראה ראיה ברורה לדעת רש"י ותוס' שהבאתי בריש מכילתין דצריך ליתן התרומת מעשר בחנם לכהן ולא למוכרה. דלדעת הטור שמוכרה לכהן. א"כ במה שמאכילם בחנם הוי כנותן להם מכיסו ואמאי צריך להודיעם:

משנה ה

[אות מא] **בהרע"ב סד"ה אינו נאמן כו'. דהא אינו רשאי ליקח**. משמע דוקא כשאמר לו שיקח מאיש פלוני אבל באמר לו סתם קח לי ממי שהוא נאמן והוא אומר שלקח מאיש פלוני שידוע לנו שהוא נאמן לא מהני. דאף דאפשר לגלויי מ"מ מצי לאשתמוטי כיון דלא אמר ליה ביחוד מאיש פלוני היה אצלי מלתא דלא רמיא ולקחתי מאחר שמוחזק אצלי לנאמן. ואולם מדברי הטור בשם הרשב"א ביו"ד (ססי' קיט) מבואר דס"ל דאף בכה"ג נאמן. ובאמת לכאורה לישנא דמתניתין מורה כהרע"ב מדקתני דאומר לו קח מאיש פלוני נאמן הא לא תלי באמירתו אלא באמירת השליח דאם אומר מאיש פלוני לקחתי דנאמן. וצ"ע:

משנה ו

[אות מב] **בתי"ט ד"ה אמר לו. אמר לו איש פלוני**. ולפ"ז הפירוש א"ל אחד אני. היינו שאני הנאמן. א"נ לגבי עצמו. אבל א"ל איש פלוני נאמן הר"ז נאמן. ובאמת גם כפי הגירסא שלפנינו איש פלוני יש לפרש וכאילו קתני אבל א"ל איש פלוני. אך התוס' בכתובות העתיקו נוסח המשנה א"ל אין אני נאמן איש פלוני נאמן. מש"ה פירשו דאומר

ומעיד על עצמו שא"נ רק דאיש פלוני הוא הנאמן מש"ה הקשו שם מה שהקשו. ועי' בפ"י שם:

[אות מג] **בתוי"ט ד"ה הר"ז נאמן. ומתני' דר"פ**. והפר"ח והתפל"מ ביו"ד (סי' קי"ט) כוונו לדבר אחד דפרכת הירושלמי לאו מדין חשוד על הדבר. דאף לרשב"ג דס"ל דחשוד נאמן בשל אחרים זהו במעיד על המאכל שהוא מותר. אבל הכא דמעיד על האיש ההוא שהוא נאמן למעשרות בזה לא מהני עדות ע"א. דלהחזיקו לגברא נאמן בעי' ב' עדים עי"ש:

[אות מד] **בתי"ט ד"ה מי כאן. לרבותא דר"י נקט**. והא דקתני במתני' דהכא הרי אלו נאמנים לאו דוקא. דאינו חושש על נאמנותו דלאו לענין איסור והיתר קאמר. הרא"ש:

פרק ה

משנה א

[אות מה] **בהרע"ב ד"ה הלוקח. כשהנחתום מוכר במדה גסה כו'**. זהו בשינויא דר' אלעזר בירושלמי אבל ר' יוחנן משני שם דלעיל בעושה בטהרה. וכאן בעושה בטומאה. ופי' הר"ש (בפ' דלעיל) דבעושה בטהרה הנחתום מפריש כיון דראוי לכהן לאכילה אבל בעושה בטומאה שלקח מע"ה כשהוכשרו דנטמאו לא הטריחו להמוכר להפריש כיון דלא חזי לכהן אלא להסקה ויפריש הלוקח. ומדברי הרמב"ם (פ"י הי"ב מהל' מעשר) משמע דפסק כר"י כמ"ש הכ"מ שם. והא דלא משני הירושלמי בקיצור דהכא מיירי בלוקח מנחתום ע"ה צ"ל דמשמע ליה דנחתום דהכא כנחתום דלעיל הכל בחבר (הר"ש בפ"ב):

[אות מו] **בהרע"ב ד"ה והשאר חלה. א' ממ"ח**. מ"ש בתו' חדשים דסתם קונה מנחתום הוא פלטר אבל בעה"ב צריך להפריש א' מכ"ד א"צ לזה כיון דמיירי בלקח הנחתום מע"ה דהכל בחזקת טומאה והוי כמו נטמאה העיסה דמפריש א' ממ"ח כדאי' במתני' (רפ"ב) דחלה:

[אות מז] **בתוי"ט ד"ה ושאר מעשר וכו'. הלכך קובע מקום וכו'**. קשה לי דבמתני' שאח"ז דמיירי בודאי טבל כמ"ש התי"ט שם בשם הר"ש וצריך ליתן המעשר ראשון ללוי ואעפ"כ קתני זה שעשיתי וכו' ושאר מעשר סמוך לו וצ"ע:

[אות מח] **בתי"ט ד"ה והשאר חלה. וא"ת הרי חלה**. בירושלמי איתא ולמה קדמה ראשון מפני שקדמה לגורן. והרי שני קדמה לגורן הראשון קדמה לגורן וכתיב בו ראשית. שני אע"פ שקדמה לגורן אין כתיב בו ראשית עכ"ל. והובא בר"ש. משמע דהטעם דראשון כיון דלענין ראשית שניהם שוין שוב אזלינן בתר מעלה שיש לראשון יותר מחלה

שקדמה לגורן משא"כ שני אע"פ שקדם חיובו בגורן מ"מ אין בו מעלה לקרוא ראשית כמו חלה מש"ה חלה עדיפא וא"כ אין מקום לקושית התי"ט:

משנה ג

[אות מט] **בר"ב ד"ה ר"י אוסר. אפילו מדפוס א' אסר.** בתוס' ב"מ (דף נ"ו ד"ה הלוקח). כתבו דר"י אוסר בצוננת על החמה היכי שהם מדפוסים הרבה דיש בהו תרתי לריעותא ע"ש:

משנה ד

[אות נ] **מעשר מכל טפוס וטפוס.** ותו ליכא למיחש דלעולם משונה טפוס של נחתום זה משל אחר כ"כ בהר"ש ע"ש וממילא בלוקח מן המנפול דלוקח מן הרבה פלטרין כמ"ש הר"ב והר"ש צריך לעשר מכל ככר דשמא לקח מן הרבה פלטרין שלקחו מנחתום אחד ופלטר אחד עישר ואחד לא עישר. ומ"ש הרמב"ם (פי"ד ה"ו מהלכות מעשר) גבי מנפול ג"כ לעשר מכל דפוס. היינו לטעמי' שכתב שם הטעם שהמנפול לוקח משני נחתומים. אבל לפי' הרע"ב שהמנפול לוקח מפלטרין הדבר ברור שצריך לעשר מכל ככר. ומהתימה בזה על המל"מ שכתב שם בפשיטות גם לשיטת הר"ש דא"צ לעשר רק מכל דפוס וצ"ע. ונ"ל דהטעם דמתני' מיירי היכי דאין הנחתומין והפלטרין מחוייבין לעשר דהם משפיעים במדה גסה כמ"ש הר"ב בר"פ. וא"כ מסתמא לא עישרו הם. אלא דהחשש דהמנפול לקח מב' פלטרין ואפשר דהפלטרין לקחו מב' נחתומין שאחד קנה ממעשר וא' קנה משאינו מעשר. וא"כ בדפוס א' דהכל מנחתום אחד יכול לעשר מזה על זה:

משנה ה

[אות נא] **בר"ב ד"ה בולל. יש בלילה בדבר היבש.** והרא"ש כתב א"נ בדמאי הקילו עיי"ש. וכן הוא בירושלמי. אבל בודאי טבל אף דתרומת פירות דרבנן אין מקילין לומר שיש בילה. ורק בדמאי דקיל הקילו. וזה ליכא למימר דמש"ה הקילו דהוי תרתי דרבנן תרומת פירות וגם דמאי. דהא משמע דבפרוסת פת הטעם משום דאין נבללין אבל אילו היה נבלל היה מותר אף דתרומות פת דאורייתא. וע"כ דמשום דמאי לחוד וכ"כ בטורי אבן ר"ה (דף יג ע"ב ד"ה כיצד):

בתי"ט ד"ה אבל בזמן וכו'. וחיישינן שמא. הלח"מ כתב לפרש דבזמן שמתנה מרובה היינו שיש לו הרבה לא הטריחו לעשר מכל אחד. אבל בזמן שמתנה מועטת ונקל לעשר מכל אחד ואחד צריך להפריש וזהו פי' הירושלמי. דאיתא התם בדמאי התירו לומר דיש

בלילה דתנא ר"י אומר בזמן שמתנה מרובה וכו' והיינו מדמחלק בין מרובה למועט ע"כ הטעם דמקולי דמאי ולא הקילו רק במרובה עי"ש:

משנה ו

[אות נג] **ברע"ב ד"ה ואפילו מאותו הסוג. במס' כלים**. פט"ז מ"ג:

משנה ח

[אות נד] **בתו"ח ד"ה תוי"ט ד"ה אע"פ שאמרו וכו'. והוי מן החיוב על הפטור קמ"ל.** דברים אלו תמוהים. דלפמ"ש מקודם דהא דאין מוכרים טבל אלא לצורך דאין רשאי להוציא פירות מחיוב דאורייתא. מזה ממילא מוכח דאצל הלוקח יהיה פטור. א"כ איך קאמר אע"פ שאמרו וכו' הא אדרבא כיון דאין מוכרים וכו' משום שאצל הלוקח יהיה פטור מדאורייתא מזה הטעם מעשר מזה על זה. כיון דשניהם פטורים מדאורייתא:

[אות נה] **בא"ד אפילו הטבל מועט מותר**. זה נסתר מסוגיא ערוכה מנחות (דף לא ע"א) דקתני בברייתא פ"א נתערב לי טבל בחולין ושאלתי את ר"ט ואמר לי לך קח מן השוק ועשר עליו. קסבר מדאוריי' ברוב בטל ורוב ע"ה מעשרין הן. הרי דדוקא לוקח דמאי ומטעם רוב ע"ה מעשרין. אבל לוקח ודאי לא. דהוי מפריש מן החיוב על הפטור. אף דלוקח פטור מדאורייתא צ"ל כמ"ש תוס' שם דמ"מ דמי יותר לחיוב נגד טבל דבטל ברוב:

משנה ט

[אות נו] **בתי"ט בד"ה על של כותים. גירי אמת הן**. לא ידענא למאי צריך התוי"ט לזה הא אף אם גירי אריות לא גרעי מעובד כוכבים. והרי משנתינו ס"ל דתורמין משל ישראל על של עובד כוכבים ומה"ט תמוה לי על דברי רש"י גיטין (דף כה ע"א) ד"ה מבין הכותים וכותים גירי אמת ואין א"י נפקעת מקדושתה. הא התם דקתני דברי ר"מ ור"י. והם הא ס"ל במנחות (דף ס"ו) דאפילו משל עובד כוכבים על של ישראל מעשרים. א"כ גם בעובדי כוכבים אין א"י נפקעת מקדושתה דאין קנין. ור' יוסי ור"ש דפליגי התם דאוסרים הא הם ס"ל באמת במנחות שם דכותים גירי אריות. וע"כ הא דאוסרים היינו מדרבנן דגם בשל עובדי כוכבים חייב מדרבנן. עכ"פ מ"ש רש"י דגירי אמת צע"ג:

[אות נז] **בא"ד בסופו כדתני בהשוכר**. נ"ל שצ"ל ועוד דסמכו כותים על הא דדרשי' ואכלת ולא מוכר וכ"ה בתוס' יומא (דף נה ע"ב):

משנה י

[אות נח] **עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות**. בהרמב"ם (פ"ה הט"ו מה"ת) כת' עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות ממקום אחר. וכ"ה הנוסחא בסוגיא דיבמות (דף פט)

שהובא שם משנה זו ובתוס' שם אור"י דמיניה וביה לא משום דלא ליתי לאכול השירים לזרים כיון שנקרא עליו שם מעשר לא יזהרו עליו לשומרו בדרך תרומה וכולא גריוא תרומה מדרבנן דהא מתקן ביה שאינו נקוב:

[אות נט] **בהרע"ב ד"ה תרומה וכו'. דמן הפטור על החיוב הפריש**. וכ"כ הרא"ש ולא ידעתי למה לא קאמר בפשוטו. דמדאינו נקוב מדרבנן לגבי דרבנן הוי מחיוב על החיוב. והו"ל תרומה מדרבנן. וכיון דמדאורייתא הו"ל מפטור על החיוב להכי לא מפטר נקוב בתרומה הזאת. ואולי י"ל דמדינא הו"ל קריאת שם בטעות דהיה רק אדעתא למפטר הנקוב והרי לא נפטר וצ"ע:

משנה יא

[אות ס] **תרם מן הדמאי על הדמאי**. קשה לי הא הוי ס"ס שמא שניהם אינם מעושרי' או שניהם מעושרים. ובטורי אבן הקשה כעין זה אמאי טומטום אינו מוציא מינו הא הוי ס"ס. שמא שניהם זכרים או שניהם נקבות ותירץ דא"כ גם הך טומטום יוציא אחר והוי ב' ספיקות דסתרי עיי"ש. וזה ל"ש הכא דלאחר שתרם עליו א"י להפריש ממנו למק"א. ולדברי הכ"מ שכתבתי (פ"ג מ"ד) ניחא [אב"ה עי' בתשובת אבא מארי חלק א' מה שכתב על דברי הטורי אבן]:

[אות סא] **בהרע"ב ד"ה תרומה. ורוב ע"ה מעשרין וכו'**. תמיה לי דכמו דיחזור ויתרום דחיישינן מה שהפריש הוי ממעושר והך הוא טבל והוי מפטור על החיוב ונשאר בטבלו. הא ניחוש ג"כ בהיפוך דשמא מה שהפריש הוא טבל והך מעושר ומפריש מן החיוב על הפטור ונשאר בטבל. ואפשר כיון שנותנו לכהן ואוכל בקדושת תרומה לא גזרו עליו חששות דדמאי. כמו דמצינו לעיל (פ"א מ"ג) בחלה ובמעשר שני ובמדומע דלא אסרו משום דמאי. ואף דיש לחלק דהתם בודאי הוי קדושת חלה וכן אינך אבל הכא ע"ג גופא דנין דשמא הוי מן החיוב על הפטור ולא חלה עליו שם תרומה. מ"מ י"ל כיון דמחזיקים ליה בקדושה כדין תרומה ל"ג בו חששות דדמאי ואף לר' אושעיא הובא בתוי"ט שם דמיירי בחלת ע"ה ומשום דאימת קדשים עליו. צ"ל דהכא דלחוש כולי האי שאחד מעושר ואחד אינו מעושר לא החמירו כיון דקדושת תרומה עליו ודו"ק:

פרק ו

משנה ב

[אות סג] **בתוי"ט ד"ה מעשר ונותן לו. הלכך לא הוי אלא קנס**. ואע"ג דלוקח מעובד כוכבים חייב מדרבנן הנ"מ בלוקח לאכילה משא"כ הכא קנסא בעלמא כדי שתשאר

בורה ביד העובד כוכבים, אע"ג דמה"ט היה ראוי לקנוס גם במקבל מ"מ לא קנסו אלא בחוכר דדמי יותר לפורע חובו. (הר"ש):

[אות סב] **בר"ב ד"ה שדה. וכשיכבד עליו המעשר**. זהו כפי' רש"י בב"מ (דף קא ע"א) אבל תוס' כתבו שם בשם ר"ח דהטעם כדי שיכבד עליו המעשר וימנע מלקבלה ויהא השדה בורה ביד העובד כוכבים ויצטרך למוכרה, ולאחר לא הוצרכו לקנות דבלא"ה שומע לנו מלקבלו אבל יורש דחביבא ליה לא יועיל אזהרה. וכה"ג כ' הרמב"ם בפי' ובחבורו. ובהרא"ש (במתני' א') משמע דס"ל כפי' תוס' וכאן במשנה פי' כפירש"י עי"ש:

משנה ד

[אות סד] **בתוי"ט ד"ה ר"י. בסופו. דאין מעשר שני נמכר בירושלים**. ובירושלים אין דעתו לטרוח מסתמא ע"כ כצ"ל:

משנה ז

[אות סה] **בתוי"ט ד"ה וחלקו בכ"מ שהוא. דהכא שכבר חלקו כי חזרו ונתערבו**. וכ"כ התוס' להדיא בתמורה הובא בתוי"ט (פ"ו מ"ג) דתמורה:

[אות סו] **בר"ב בסד"ה וחלקו וכו'. וחצי חלק חבירו בידו**. דדנין דהחצי שבידו חציו שלו וחציו של חבירו ומכאן ראיה לדברי רש"י גיטין (דף מ"ז ע"ב) דאם א"ב אין לך כל חטה וחטה שאינו של שניהם. דאילו לשיטת תוס' שם דאם א"ב אפשר שהגיע לו כל חלק של חבירו. א"כ הכא אמאי אינו חייב לעשר שנית על כל החצי שבידו דשמא הכל של ע"ה. ואולם ממ"ש הר"ש תחלה בדברי ר"א שבירושל' מ"מ קרי ליה דמאי לפי שהוא ספק שמא חלקו בידו הוא וכו' וממילא הוי ספק דשמא הגיע לו רק חלק חבירו והיינו כשיטת התוספות אם כן משמע דר' אליעזר ור"י פליגי בפלוגתא דרש"י ותוס' הנ"ל וצ"ע:

משנה ח

[אות סז] **בתוי"ט ד"ה טול אתה חטים. ה"נ בקמותיה**. הקשה בתוס' חדשים אם בקמותיה הא בודאי אינם טמאים והם טבלים ודאי ואיך שייך בזה דין דמאי. ונראה לענ"ד לפמ"ש התוי"ט בסמוך משנה י"ב י"ל דהכא אף דחלקו הפירות מ"מ כיון דהם לא קצרוהו ולא עשו מעשה המורה שרוצים לעמוד בשותפות אמרינן דיש ברירה:

משנה י

[אות סט] **ואם משבאו לרשות הגר אסור**. דחלופי ע"ז שקיל בתוס' (פ"ק דקדושין) כתבו והא דקאמר הש"ס התם אריש דאי אמרת ירושת הגר דאורייתא חלופי ע"ז קשקיל. ואין לומר טעמא משום ברירה. דהשתא הוברר הדבר דזה חלקו דא"כ אפילו באו לרשותו נמי יהא מותר מה"ט עכ"ל. ועיין בפ"י שם מה דמפקפק על תירוצם. ואנכי לא זכיתי להבין

קושייתם דהרי מבואר בכולי פרקין דענין יש ברירה לא שייך רק בחד מינא משא"כ בב' מינים ל"ש יש ברירה. דבכל מין יש לכל אחד ואחד חלק וכדאמרינן להדיא בבכורות ל"ש אלא שחלקו גדיים נגד גדיים אבל גדיים נגד טלאים וכו' וצלע"ג:

[אות סח] **בתוס' י"ט ד"ה טול אתה. ויחזור לעבודת כוכבים**. קשה לי הא מ"מ אינו יורש את אביו דמיד שנתגייר הוי קטן שנולד וכשחזר לעבודת כוכבים הוי כישראל מומר לעבודת כוכבים. ומצאתי אחר כך בעזה"י דהקשו כן בתו"י פ"ק דקידושין (דף יז) ותירצו שיטעה בדין דיחשוב שע"י כן יהיה לו ירושה ע"ש ולפ"ז באמת י"ל דאם חזר לסורו לעבודת כוכבי' ומת אביו אינו יורש דבכה"ג לא תקנו ואוקמוה אדינא דאינו יורש את אביו. ואף דאם מת אביו לאחר שנתגייר ואח"כ חזר לסורו י"ל דכבר זכה בירושתו ולא פקע מיניה אבל בחזר לסורו בחיי אביו י"ל דאינו יורש. דאילו מומר לעבודת כוכבים בעלמא יורש אביו ורק דהיה לב"ד לקנסו שלא יירש. ומ"מ אם יש לו בנים המה יורשים עי' חוה"מ (סי' רפ"ב) אבל בגר שחזר לסורו לעבודת כוכבים י"ל דאוקמוהו אד"ת דגר אינו יורש אביו. ולא מצאתי גילוי לדין זה עדיין:

פרק ז

משנה א

[אות ע] **עשוי תרומת מעשר עליו**. ובירושלמי ר' ירמיה בעי קומי ר' זירא ואינו אסור משום איבוד אוכלין (פי' התרומה שהוא מפריש למחר צריך לאבדם שלא יכשל בה הבעה"ב) א"ל מפרר כ"ש ואוכל (פי' דרך אכילתו מפרר אותה כ"ש פירורים דקים אין בהם משום איבוד אוכלים. הרא"ש) א"ל וכי אינו אסור משום גזל. כי הזמינו לאכול אצלו ולא לאבד האוכלים. א"ל שיהא לו קורת רוח (פירוש הואיל והזמינו יש לו נחת רוח בהם ואפילו מפרר לא איכפת ליה. הרא"ש):

משנה ב

[אות עא] **בתי"ט ד"ה שאני עתיד לשייר. ומסיים הר"ש**. קיצר בהעתקתו. וקו' הר"ש בנויה על הירושלמי שהקשה אההיא דמעכשיו לכשאשתה ולא נמצא מטלטל תרומה טמאה בשבת. אר"א משייר כ"ש חולין כההיא דתנינן מטלטלין תרומה טהורה עם הטמאה. ולא דמיא תמן טמאה לצורך טהורה הכא חולין לצורך טמאה עם יציאתו מהכוס הוא קדוש ע"ז כתב הר"ש וקשה ע"ז הא ע"כ מעכשיו קדשה דאל"כ נמצא שותה טבלים למפרע כדאמר מעיקרא עכ"ל. כוונת הר"ש דמה מהני דעם יציאתו הוא קדוש דהיינו ע"כ דהקדושה מתחיל רק אחר יציאתו מהכוס ששפכו למקום אחר דאם איתא

למפרע קדוש הא טלטל למפרע ת"ט וע"ז הקשה הר"ש דהא באמת ע"כ למפרע קדוש ומדין ברירה דאל"כ הא שותה טבלים למפרע. וא"כ למפרע הוי טלטול מוקצה. ועל דברי הירושלמי אלו קשה לי הא מבואר בש"ע או"ח (סי' ש"ח ס"ג) דאם כבר המוקצה בידו מותר לטלטלו למקום שהוא רוצה. וא"כ מה צריך לשייר כ"ש חולין הא בתחלת שתייתו בהיתר נטלו ואח"כ כבר הוא בידו ומותר לטלטלו ולהניחו במקום שירצה. ואף לדעת אבן העוזר (סי' רס"ו) דלא שרי זה אלא בכלי שמלאכתו לאיסור כיון דבלא"ה יש לו היתר לצורך גופו ומקומו אבל במוקצה גמור לא. מ"מ הא הכא לכאורה לא נעשה הכוס בסיס דהא בה"ש לא היה היין בתוכו כדקתני מזגו לו את הכוס וגם אם היה בו בה"ש היה בסיס גם להחולין. ואף להפוסקים דבשבת נעשה ג"כ בסיס. הא א"י לעשות בסיס כלי של חבירו כמ"ש המג"א (סס"י ש"ט) והכא הא הכוס של ע"ה. וא"כ כיון דלא הוי בסיס יש לו היתר לטלטל לצורך מקומו וממילא מהני התירא דכבר הוא בידו (וכמ"ש הראב"ד בעצמו לענין שכח מעות בכיס ע"ש) וצ"ע:

משנה ג

[אות עה] **מפני שהוא ממעט מלאכתו**. בירושלמי הובא בהר"ש לא יחרוש אדם בפרתו בלילה וישכירנה ביום ולא יעשה בשלו בלילה וישכיר עצמו ביום. לא ירעיב עצמו ולא יסגף נפשו מפני שממעט במלאכת בעה"ב. ר"י אזיל לחד אתר אשכח חד ספרא אטימויי (כך קורים לחולה בלשון יון) א"ל מהו כן אמרו ליה ציים אמר ליה אסור לך אם מלאכת בשר ודם אסור מלאכת הקב"ה לא כ"ש:

משנה ד

[אות עב] **בהרע"ב ד"ה הלוקח. א"א לחללו**. גם אם אפשר לחללו הא מ"מ א"י לשתותו בחילול בלא הפרשה כיון דאמר מה שאני עתיד להפריש ואם אינו בא לידי הפרשה בטל הקריאת שם למפרע. התוס' והר"ש:

[אות עג] **בתוס' חדשים ד"ה תי"ט ועשרה מעשר. ותוס' כתבו בשם י"מ כו' חטה אחת.** והר"ש כתב ע"ז ולא יתכן כלל דנהי דחטה אחת פוטרת הא מ"מ יכול להפריש כמו שירצה לתרומה רק שישייר מקצת כדאיתא בתרומות (פ"ה מ"ה):

[אות עד] **בהרע"ב ד"ה מיחל ושותה. כו' אבל בדאוריית' א"ב**. ואף לשיטת ר"ת שהעתקתי לעיל (פ"א מ"ו דפאה) דלוקח לאחר מירוח פטור מדאורייתא וכן דעת הרמב"ם (רפ"ה דמעשרות) מ"מ הכא מקרי שורש דאורייתא ופסקינן דאין ברירה. ועי' בתוס' בכורות (דף יא) ולפ"ז י"ל בישוב קושית התוי"ט בסמוך (מ"ה) דלמאי אצטריך תו הא שמעינן לה ממתני' הקודמת. י"ל דתנא ס"ל דגם בשורש דאורייתא יש ברירה

אבל לא בדאורייתא גמור. ואשמעי' בלוקח יין דהוא דרבנן מחמת לקוח. וכן בתאנים שבביתו דהוי תרומת פירות. אבל ביין שבתוך ביתו באמת לא סמכי' על ברירה. ומש"ה נקט במתני' תאנים של טבל ולא נקט יין של טבל. דבזה באמת לא סמכינן על ברירה. ומיושב ג"כ קושיית התוס' בגיטין מדברי ר"מ בבכורות אשר רמז עליו התוי"ט כאן. דר"י לא ס"ל דיש ברירה רק בדרבנן אף דיש לו שורש דאורייתא. ואולם עדיין יקשה למה דאמרי' בעירובין (דף לז ע"ב) קסבר ר' יוסף מאן דלית ליה ברירה בדאורייי' גם בדרבנן אין ברירה. דאין סברא לחלק עד שמקשים מכח זה דר"ש אדר"ש א"כ מוכח דסבר ר"מ י"ב אפי' בדאורייתא ויקשה מההיא דבכורות. וצריכים לתירוצא דתוס' דגיטין אההיא דבכורות (ואפשר דסברת ר"י כר' ירמיה בבכורות בטעמא דר"מ דזיל הכא קמדחי) ולפ"ז יקשה לר"י אמאי נקט במתני' תאנים של טבל ולא נקט יין של טבל כדקתני במתני' הקדום הלוקח יין והוי רבותא טפי דאפי' בדאורייתא יש ברירה:

משנה ו

[אות עו] **בהר"ב ד"ה מעשרותיהן. דבכל אחת שייר טבל**. וז"ל התוס' בתמורה (דף ד ע"א) מעשרותיהם מעשר כלכלה בחברתה קרא שם. שהרי מתוקנים הם יחד זה בזה אע"ג דקיי"ל כל שאינו בזה אחר זה אפילו בב"א אינו [עיין בפ"ב מ"ז דקדושין בתוי"ט] הכא כיון דדעתיה לתקוני תרווייהו הוי כאומר מעשר שלה תהא בשנייה חוץ מיו"ד שישארו בראשונה טבל לתקן השנייה וחל המעשר של זו בזו וזו בזו עכ"ל:

משנה ז

[אות עז] **בתוי"ט ד"ה נוטל. וטעמא כמ"ש הרע"ב וכו'**. ותמצית הדבר דמיירי דאין לו פרנסה ממקום אחר וצריך להפריש מיניה וביה ונוטל מאה ומפריש מהם מעשר ראשון ושני והלוי נותן תרומת מעשר. ומהמאה הב' מפריש עשרה למעשר א' כדי שיקרא שם לתרומת מעשר. ומפריש התרומת מעשר והשאר מערב עם פירותיו ומיירי בדבר לח דיש בילה: